

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Viite: Kirjallinen lausuntopyyntö: HE 149/2024 vp

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer kiittää mahdollisuudesta lausua Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksen mukaan terveydenhuollon päivystystä ja leikkaustoimintaa koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin. Esityksen tavoitteena on vahvistaa erikoissairaanhoidon sairaaloiden ja ympärivuorokautisten päivystysten palveluverkkoa valtakunnallisesti siten, että se pystyy laadukkaasti, potilasturvallisesti ja kestävästi vastaamaan väestön palvelutarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa sekä normaaliolojen lisäksi myös erityistilanteissa ja poikkeusoloissa.

Esityksellä pyritään erityisesti turvaamaan henkilöstön ja erityisosaamisen riittävyttä eri sairaaloihin ja muihin palveluihin keskittämällä vaativinta, henkilöresurssiin riippuvaa ja varallaoloa edellyttävää toimintaa yliopistollisiin sairaaloihin ja keskussairaaloihin. Tavoitteena on näin lisätä hoidon yhdenvertaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta, kun henkilökunnan osaaminen on varmistettu ja toiminta on tasalaatuista.

Jatkossa kullakin hyvinvointialueella voisi olla yksi nimetyllä paikkakunnalla sijaitseva yliopistollinen sairaala tai keskussairaala, jossa saa ja on velvoite ylläpitää väestölle avointa ja sairaalan toiminnan varmistavaa monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä. Uudellamaalla HUS-yhtymä voisi kuitenkin päätöksensä perusteella ylläpitää tällaisia sairaaloita useammalla kuin yhdellä paikkakunnalla. Laissa säädettäisiin, millä paikkakunnilla on mahdollista ylläpitää ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä ja millä paikkakunnilla vaihtoehtoisesti rajattua ympärivuorokautista erikoissairaanhoidon päivystystä.

Terveydenhuoltolaki 45 §

SuPer kannattaa leikkaustoiminnan laajentamista ehdotuksen mukaisesti. Jatkossa Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa, Valkeakoskella tai HUS-yhtymän sairaaloissa järjestämislain 36§

mukaisesti sopien voisi tehdä kirurgisia toimenpiteitä, jotka ovat päiväkirurgisia tai lyhytjälkihoitoisia toimenpiteitä, vaikka sairaalassa ei olisi monierikoisalaista päivystystoimintaa. Luonnoksessa tuodaan esiin mahdollisuus tehdä 30.6.2028 asti myös päiväkirurgiana toteutettavia polven ja lonkan primaareja tekonivelleikkauksia, mikäli hoitoonpääsyn enimmäisaika on vaarassa ylittyä tai hyvinvointialue ei muuten pysty niitä hankkimaan riittävästi. SuPer korostaa, että edellytyksenä tulee olla lähimmän monierikoisalaista ympärivuorokautisen päivystystoimintaa sisältävän sairaalan sijainti lähellä, alle 30 minuutin matkan päässä. Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tulee lisäksi varmistaa osaamisen, laadun ja potilasturvallisuuden toteutuminen.

SuPer ei kannata ehdotusta siltä osin kuin se mahdollistaa päivä- ja lyhytjälkihoitoisen palvelun ostamisen yksityiseltä. SuPerin mielestä yksityiseltä palveluntuottajalta ostettu kirurginen palvelu saattaa vaarantaa potilasturvallisuuden, kun toimenpiteestä vastaava taho on eri kuin vastuussa oleva hyvinvointialue. Mahdolliset komplikaatiot hoidetaan usein julkisen terveydenhuollon varoista, joka saattaa lisätä hyvinvointialueen kustannuksia. SuPerin mielestä hallituksen esityksen ehdotusten on tuettava julkista terveydenhuoltoa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kevyttä nukutusta tai puudutusta vaativia toimenpiteitä, jotka voidaan potilasturvallisesti toteuttaa tavanomaisessa terveydenhuollon toimitilassa ilman erityislaitteita ja jotka edellyttävät vain lyhytaikaista potilaan jälkiseurantaa, voidaan lisäksi tehdä muussakin terveydenhuollon toimintayksikössä, jos hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS- yhtymä varmistaa osaamisen, laadun ja potilasturvallisuuden toteutumisen.

SuPer kannattaa edellä esitettyä ehdotusta, edellyttäen viranomaisen valvoman potilasturvallisuuden varmistamisen tähän tarkoitetuilla indikaattoreita.

Terveydenhuoltolaki 50 §

SuPer näkee hyvänä pykälään tehtyjä täsmennyksiä, kuten: ”Kiireellisen hoidon antamista varten hyvinvointialueen on järjestettävä vastaanottotoiminta siten, että potilas saa arkipäivisin ilmoitettuna aikana välittömästi terveydenhuollon ammattihenkilön arvion ja hoidon kiireellisissä tapauksissa lähellä asuinpaikkaansa, ellei potilasturvallisuuden ja palveluiden laadun turvaaminen edellytä arvion ja hoidon keskittämistä päivystysyksikköön”. Muutos => ”...kiireellisissä tilanteissa potilas saa *kaikkina vuorokauden aikoina välittömästi* terveydenhuollon ammattihenkilön arvion ja hoidon...”

Hallituksen esityksen mukaan ympärivuorokautinen leikkaussalivalmius lakkaa Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa ja Valkeakoskella. SuPerin mielestä ehdotus vaarantaa nopean hoitoon pääsemisen akuutti- ja henkeä uhkaavissa tilanteissa. Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ei toteudu, kiireellisten palveluiden saatavuus ja saavutettavuus heikkenevät ja potilasturvallisuus vaarantuu, kun hoidon tarpeen arvioon ja hoitoon ei pääse oikea-aikaisesti. Laadukas ja turvallinen hoito kuuluu perusoikeuksiin. SuPer ei tältä osin kannata edellä esitettyä terveydenhuoltolain muutosehdotusta.

Edellisen esityksen mukaisesti synnytysten hoito lakkaa Kemissä viimeistään sille myönnetyn poikkeusluvan päättyessä 31.12.2025. Uuden esityksen mukaan lakimuutos tulisi voimaan jo 1.10.2025. Lisäksi Lapin hyvinvointialue on jo tehnyt päätöksen toiminnan keskeyttämisestä 1.1.-31.12.2025. SuPerin mielestä synnetyssairaaloiden lakkauttaminen saattaa lisätä kotona synnyttämisen riskiä, sekä matkasynnytyksiä etäisyyksien kasvaessa. Tällä voi olla vaikutuksia perinataalikuolleisuuden lisääntymiseen, sekä komplikaatioihin. Tällä on myös välillisiä vaikutuksia koko perheeseen, sekä alueen elinkeinoelämään. Muutos tulee lisäämään alueen muuttotappiota. SuPerin mielestä synnetyssairaaloiden lakkauttamisessa ei myöskään ole huomioitu lisääntyneiden ensihoidon vaikutuksia. SuPer ei edelleenkään kannata synnetyssairaalan lakkauttamista.

Esityksen ehdotuksen mukaisesti perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautisen päivystyksen osalta luovuttaisiin sääntelystä, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää poikkeusluvan perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen päivystyksen ylläpitoon. Sen sijaan laissa säädettäisiin, millä paikkakunnilla on mahdollista ylläpitää väestölle avointa ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä, yhdessä sopien ja laissa säädettyjen, kuten henkilöstön riittävyyteen ja taloudelliseen kantokykyyn liittyvien edellytykset täyttyessä. Jatkossa näitä ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksiä olisi Ivalossa, Kouvolassa, Kuusamossa, Pietarsaareissa ja Raaseporissa. Paikkakuntia, joissa on tällä hetkellä voimassa ministeriön myöntämä poikkeuslupa ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksen ylläpitoon, mutta joissa ei jatkossa voisi ylläpitää tällaista päivystystä ovat Iisalmi, Jämsä, Raasepori ja Varkaus. Tältä osin SuPer vastustaa muutosehdotusta.

Kyseisten hyvinvointialueiden yhteispäivystykset ovat ruuhkautuneet nykyisellään, eivätkä tule selviämään kasvavista potilasmääristä. Potilasmäärien kasvu vaarantaa potilasturvallisuuden, hoitoon pääsy ja hoidon tarpeen arviointi viivästyvät. Moni kiireellistä hoitoa tarvitseva potilas saattaa jäädä ilman oikea-aikaista hoitoon pääsyä etäisyyksien kasvaessa ja ensihoidon palveluiden viivästyessä. Ensihoito on mitoitettu vastaamaan nykyistä palvelujen tarvetta. Ensihoidon henkilöstövajetta ei ole huomioitu missään kustannuslaskelmissa tai koulutuksen uudistamistarpeissa. Osa potilaista saattaa myös jättää hakeutumatta hoitoon tietäen yhteispäivystysten ruuhkat. Ehdotus heikentää erityisesti syrjäisempien hyvinvointialueiden asukkaiden hoitoon hakeutumisen mahdollisuuksia. Jokaiselle kansalaiselle tulee turvata yhdenvertainen pääsy palveluiden äärellä sitä tarvitessaan. Laadukas ja turvallinen hoito kuuluu perusoikeuksiin.

Yhteenveto

SuPer toteaa ensihoidon tarpeen ja tehtävien kasvavan esitysten toteutuessa. Ensihoitoa ei ole mitoitettu vastaamaan nykyistä palvelujen tarvetta, eikä ensihoidon henkilöstövajetta ole huomioitu missään kustannuslaskelmissa tai koulutuksen uudistamistarpeissa.

Ehdotukset tulevat heikentämään hoitohenkilöstön veto- ja pitovoimaa, päinvastoin kuin hallituksen muutosajureissa on esitetty. Esityksen mukaan ehdotetut muutokset turvaavat ammattitaitoisen henkilöstön ja turvaa osaamisen nyt ja erityisesti tulevaisuudessa, mikä on edellytys terveydenhuollon laadulle, vaikuttavuudelle ja asiakas- ja potilasturvallisuudelle. SuPerin selvitysten perusteella hoitohenkilöstö ei tule muuttamaan työn perässä yhtä suurella määrällä, kuin uudistuksen mukaisen toiminnan toteuttamisen kannalta olisi tarpeellista, eikä siirry muuttuneisiin työtehtäviin.

Ehdotus heikentää lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia suorittaa alan opintoja tutkintojen perusteiden mukaisesti, kun käytännön harjoittelupaikat vähenevät. Opiskelijat hakeutuvat muualle, eivätkä oppilaitokset voi jatkaa toimintaansa.

Lopuksi SuPer korostaa potilasturvallisuuden ja laadun varmistamisen olennaista merkitystä. Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa tarkastuskertomuksessaan 7/2021, että Suomessa potilasturvallisuuden poikkeamiin ja niiden korjaamiseen arvioidaan OECD:n laskelmiin pohjaten kuluvan vuodessa yli miljardi euroa. Potilasturvallisuuden toteutumisen varmistaminen tulee olla ensisijaista, ja sitä tulee mitata siihen tarkoitetuilla indikaattoreilla. Näistä tulee myös raportoida säännöllisesti viranomaisille. Potilasturvallisuuden vaarantumisesta ja laiminlyönnistä on oltava sanktiot määriteltynä.

Helsingissä 25.11.2024

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Päivi Inberg
puheenjohtaja

Jussi Salo
kehittämiskoordinaattori

SuPer on Suomen suurin toisen asteen koulutettujen sote-ammattilaisten ja varhaiskasvatuksen hoitajien ammattiliitto.

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa asiantuntija Tarja Pajunen, 09 2727 9154
tarja.pajunen@superliitto.fi